

# Nowelizacje w Kodeksie Prawa Kanonicznego

aktualizacja dokumentu: 2019-07-22

- Zmienione kanony oznaczono znakiem gwiazdki na końcu tekstu i opatrzone przypisem zaczynającym się od gwiazdki, z podaniem źródła zmiany i informacjami redakcyjnymi. Kolorem zielonym oznaczono nowe brzmienie, kolorem czerwonym i przekreśleniem - brzmienie poprzednie.
- Podane zmiany w KPK autor opracowania otrzymał drogą elektroniczną od jednego z prawników kościelnych.
- Uwaga: kan. 838 podano w brzmieniu znowelizowanym wg tłumaczenia podanego w "Anamnesis" 2018, nr 1, s. 7-9.

\*\*\*

Kan. 111 – § 1. Do Kościoła łacińskiego zostaje włączone przez przyjęcie chrztu dziecko rodziców, którzy do niego należą, lub – jeśli jedno z nich do niego nie należy – którzy zgodnie sobie życzą, by potomstwo było ochrzczone w Kościele łacińskim. Jeżeli zaś brak zgodności, zostaje włączone do Kościoła **sui iuris, do którego należy ojciec.**

**§ 2. Jeżeli zaś tylko jedno z rodziców jest katolikiem, zostaje włączone do Kościoła, do którego należy rodzic, który jest katolikiem.**

**§ 3. Każdy z mających być ochrzczone, który ukończył czternasty rok życia, może w sposób wolny wybrać chrzest w Kościele łacińskim lub w innym Kościele sui iuris; w takim wypadku należy do tego Kościoła, który wybrał.\***

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur *De concordia inter Codices*.

Poprzednie brzmienie:

Kan. 111 – § 1. ... Jeżeli zaś brak zgodności, zostaje włączone do Kościoła ~~obrzędka ojca.~~

~~§ 2. Każdy z mających być ochrzczone, który ukończył czternasty rok życia, może dobrowolnie wybrać chrzest w Kościele łacińskim lub Kościele innego samodzielnego obrządku; w takim wypadku należy do tego Kościoła, który wybrał.~~

~~§ 3. Proboszczem własnym tego, kto posiada tylko stałe lub tymczasowe zamieszkanie diecezjalne, jest proboszcz miejsca aktualnego pobytu.~~

\*\*\*

Kan. 360 – Kuria Rzymska, przy pomocy której Papież załatwia sprawy Kościoła powszechnego i która w jego imieniu oraz jego autorytetem wykonuje zadania dla dobra i służby Kościołom, obejmuje Papieski Sekretariat Stanu, Kongregacje, Trybunały oraz inne instytucje. Ich strukturę i kompetencje określają specjalne przepisy.\*

\*Poprzednie brzmienie:

Kuria Rzymska, przy pomocy której Papież załatwia sprawy Kościoła powszechnego i która w jego imieniu oraz jego autorytetem wykonuje zadania dla dobra i służby Kościołom, obejmuje Papieski Sekretariat Stanu, ~~Radę Publicznych Spraw Kościoła~~\*, Kongregacje, Trybunały oraz inne instytucje. Ich strukturę i kompetencje określają specjalne przepisy.

\*Objaśnienie: nie ma już Rady Publicznej Spraw Kościoła w Kurii Rzymskiej, zob. Ioannes Paulus PP. II, Constitutio apostolica de Romana Curia Pastor bonus.

\*\*\*

Kan. 361 – Przez Stolicę Apostolską lub Stolicę Świętą rozumie się w niniejszym Kodeksie nie tylko Biskupa Rzymskiego, lecz także – o ile nie wynika co innego z natury rzeczy lub z kontekstu Sekretariat Stanu, jak również inne instytucje Kurii Rzymskiej.\*

\*Poprzednie brzmienie:

Przez Stolicę Apostolską lub Stolicę Świętą rozumie się w niniejszym Kodeksie nie tylko Biskupa Rzymskiego, lecz także – o ile nie wynika co innego z natury rzeczy lub z kontekstu Sekretariat Stanu, ~~Radę Publicznych Spraw Kościoła~~, jak również inne instytucje Kurii Rzymskiej.

\*Objaśnienie: Nie ma już Rady Publicznej Spraw Kościoła w Kurii Rzymskiej, zob. Ioannes Paulus PP. II, Constitutio apostolica de Romana Curia Pastor bonus.

\*\*\*

Kan. 535 – § 1. W każdej parafii należy prowadzić księgi parafialne, a mianowicie ochrzczonych, małżeństw, zmarłych oraz inne, zgodnie z przepisami Konferencji Episkopatu lub biskupa diecezjalnego. Proboszcz ma czuwać nad tym, by księgi były właściwie spisywane i przechowywane.

§ 2. W księdze ochrzczonych należy odnotować **zarówno przynależność do Kościoła sui iuris lub przejście do innego oraz bierzmowanie**, jak również to, co ma związek ze stanem kanonicznym wiernych z racji małżeństwa, z zachowaniem wszakże przepisu kan. 1133, z racji adopcji, jak również przyjęcia **święceń**, profesji wieczystej złożonej w instytucie **zakonnym**; **adnotacje** muszą być zawsze uwidocznione w metryce chrztu.

§ 3. Każda parafia powinna mieć własną pieczęć. Wydawane zaświadczenia kanonicznego stanu wiernych oraz wszystkie akty, które mogą posiadać

znaczenie prawne, mają być podpisane przez proboszcza lub jego delegata i opatrzone pieczęcią parafialną.

§ 4. Każda parafia winna mieć własny depozyt dokumentów czyli archiwum, w którym należy przechowywać księgi parafialne, łącznie z listami biskupów oraz innymi dokumentami, których zachowanie jest konieczne lub pożyteczne. Biskup diecezjalny lub jego delegat powinien, z okazji wizytacji lub w innym czasie, przejrzeć je wszystkie, a proboszcz ma czuwać nad tym, by nic z nich nie dostało się do obcych rąk.

§ 5. Należy pilnie przechowywać także stare księgi parafialne, zgodnie z wymogami prawa partykularnego.\*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur De concordia inter Codices.

Poprzednie brzmienie:

Kan. 535 - § 2. W księdze ochrzczonych należy ~~odnotować bierzmowanie~~, jak również to, co ma związek ze stanem kanonicznym wiernych z racji małżeństwa, z zachowaniem wszakże przepisu kan. 1133, z racji adopcji, jak również przyjęcia święceń ~~wyższych~~, profesji wieczystej złożonej w instytucie zakonnym ~~oraz zmiany obrządku~~; adnotacje muszą być zawsze uwidocznione w metryce chrztu. (...)

\*\*\*

Kan. 694 - § 1. Na mocy samego prawa jest wydalony z instytutu członek, który:

1° notorycznie odstąpił od wiary katolickiej;

2° zawarł małżeństwo lub usiłował je zawrzeć, nawet tylko cywilne.

3° **bezprawnie opuścił dom zakonny, zgodnie z kan. 665 § 2, przez dwanaście miesięcy bez przerwy, biorąc pod uwagę niemożność stwierdzenia miejsca, w którym przebywa dany zakonnik.**

§ 2. W tych przypadkach przełożony wyższy wraz ze swoją radą powinien, po zebraniu dowodów, bezzwłocznie wydać stwierdzenie faktu, ażeby prawnie stało się wiadome wydalenie.

§ 3. **W przypadku przewidzianym w § 1, n. 3, ta deklaracja, która ma być prawnie ustanowiona, musi zostać potwierdzona przez Stolicę Apostolską; dla instytutów prawa diecezjalnego potwierdzenie należy do biskupa głównego ośrodka. \***

\*Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae Communis vita.

\*\*\*

Kan. 729 - Wydalenie członka z instytutu dokonuje się zgodnie z postanowieniami przepisów kan. 694, § 1, nn. 1 i 2 i 695. Konstytucje powinny

określić inne przyczyny wydalenia, byleby były proporcjonalnie ważne, zewnętrzne, poczytalne i prawnie udowodnione. Należy zachować sposób postępowania przepisany w kan. 697–700. Do wydalonego ma zastosowanie przepis kan. 701.\*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae Communis vita.

\*\*\*

Kan. 750 – § 1. Wiarą boską i katolicką należy wierzyć w to wszystko co jest zawarte w słowie Bożym, pisany lub przekazany, a więc w jednym depozycie wiary powierzonym Kościołowi i co równocześnie jako przez Boga objawione podaje do wierzenia Nauczycielski Urząd Kościoła, czy to w uroczystym orzeczeniu, czy też w zwyczajnym i powszechnym nauczaniu; co mianowicie ujawnia się we wspólnym uznaniu wiernych pod kierownictwem świętego Urzędu Nauczycielskiego. Wszyscy więc obowiązani są unikać doktryn temu przeciwnych.

§ 2. Ponadto należy bez zastrzeżeń przyjąć i zachowywać również wszystkie i poszczególne prawdy dotyczące wiary i obyczajów, które Magisterium Kościoła ogłasza w sposób ostateczny, to znaczy te, które są wymagane, aby gorliwie strzec i wiernie przekazywać sam depozyt wiary; kto zatem odrzuca te prawdy, które należy przyjąć w sposób definitywny, sprzeciwia się nauczaniu Kościoła katolickiego. \*

\*Ioannes Paulus PP. II, Litterae apostolicae motu proprio datae Ad tuendam fidem.

\*\*\*

Kan. 838 – § 1. Kierowanie świętą liturgią należy w sposób wyłączny do władzy kościelnej, którą jest Stolica Apostolska oraz, zgodnie z prawem, biskup diecezjalny.

§ 2. Do Stolicy Apostolskiej należy kierowanie liturgią w całym Kościele, wydawanie ksiąg liturgicznych, sprawdzenie adaptacji zatwierdzonych zgodnie z przepisami przez konferencję biskupów, a także czuwanie nad tym, by zarządzenia liturgiczne były wszędzie wiernie przestrzegane.

§ 3. Do konferencji biskupów należy wierne przygotowywanie tłumaczeń ksiąg liturgicznych na języki narodowe, po dokonaniu odpowiednich akomodacji w określonych granicach, zatwierdzanie oraz wydawanie ksiąg liturgicznych dla regionów, których dotyczą, po potwierdzeniu przez Stolicę Świętą.

§ 4. Do biskupa diecezjalnego w Kościele mu powierzonym należy, w ramach przysługującej mu kompetencji, wydawanie w sprawach liturgicznych norm, które obowiązują wszystkich.\*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus nonnulla in can. 838 Codicis Iuris Canonici immutantur Magnum principium. Tłumaczenie wg "Anamnesis" 2018, nr 1, s. 7-9. Poprzednie brzmienie:

(...) § 2. Do Stolicy Apostolskiej należy kierowanie liturgią w całym Kościele, wydawanie ksiąg liturgicznych i uznanie ich przekładu na języki narodowe, a także czuwanie nad tym, by zarządzenia liturgiczne były wszędzie wiernie przestrzegane.

§ 3. Do Konferencji Episkopatu należy przygotowywanie tłumaczeń ksiąg liturgicznych na języki narodowe, po dokonaniu odpowiednich przystosowań w granicach określonych w samych księgach liturgicznych oraz ich wydawanie, po uznaniu przez Stolicę Świętą. (...)

\*\*\*

Kan. 868 – § 1. Do godziwego ochrzczenia dziecka wymaga się:

1° aby zgodzili się rodzice lub przynajmniej jedno z nich, lub ci, którzy prawnie ich zastępują;

2° aby istniała uzasadniona nadzieja, że dziecko będzie wychowane po katolicku, z zachowaniem § 3; jeśli jej zupełnie nie ma, chrzest należy odłożyć zgodnie z postanowieniami prawa partykularnego, powiadamiając rodziców o przyczynie.

§ 2. Dziecko rodziców katolickich, a nawet i niekatolickich, znajdujące się w niebezpieczeństwie śmierci, jest godziwie chrzczone, nawet wbrew woli rodziców.

§ 3. Dziecko chrześcijan niekatolików jest godziwie chrzczone, jeśli o to proszą rodzice lub przynajmniej jedno z nich, albo ten, który ich zgodnie z prawem zastępuje, i jeśli fizycznie lub moralnie niemożliwe jest dotarcie przez nich do własnego szafarza. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur De concordia inter Codices.

\*\*\*

Kan. 1008 – Na mocy ustanowienia Bożego, przez sakrament kapłaństwa niektórzy spośród wiernych, naznaczeni w nim niezatartym charakterem, są ustanawiani świętymi szafarzami; są oni mianowicie konsekrowani i przeznaczani ażeby odpowiednio do swojego stopnia służyć Ludowi Bożemu, z nowego i szczególnego tytułu\*.

\*Benedictus PP. XVI, Litterae apostolicae motu proprio datae. Quaedam in Codice Iuris Canonici immutantur Omnium in mentem.

Poprzednie brzmienie:

Kan. 1008 – Na mocy ustanowienia Bożego, przez sakrament kapłaństwa niektórzy spośród wiernych, naznaczeni w nim niezatartym charakterem, są ustanawiani świętymi szafarzami; są oni mianowicie konsekrowani i przeznaczani ażeby ~~–każdy odpowiednio do swojego stopnia, wypełniając w osobie Chrystusa–Głowy zadania nauczania, uświęcania i kierowania – byli pasterzami Ludu Bożego.~~

\*\*\*

Kan. 1009 – § 1. Święceniami są: biskupstwo, prezbiterat i diakonat.

§ 2. Są one udzielane przez nałożenie rąk i modlitwę konsekuracyjną, przepisaną dla poszczególnych stopni w księgach liturgicznych.

§ 3. Ci, którzy zostali ustanowieni biskupami lub prezbiterami, otrzymują misję i władzę działania w osobie Chrystusa–Głowy, natomiast diakoni zostają ustanowieni po to, by służyli ludowi Bożemu poprzez diakonię liturgii, słowa i miłości\*.

\*Benedictus PP. XVI, Litterae apostolicae motu proprio datae. Quaedam in Codice Iuris Canonici immutantur Omnium in mentem.

\*\*\*

Kan. 1086 – § 1. Nieważne jest małżeństwo między dwiema osobami, z których jedna została ochrzczona w Kościele katolickim lub była do niego przyjęta, a druga jest nieochrzczona.

§ 2. Od tej przeszkody można dyspensować tylko po wypełnieniu warunków, o których w kan. 1125 i 1126.

§ 3. Jeśli podczas zawierania małżeństwa strona była powszechnie uważana za ochrzczonej albo jej chrzest był wątpliwy, należy domniemywać, zgodnie z kan. 1060, ważność małżeństwa, dopóki w sposób pewny nie udowodni się, że jedna strona była ochrzczona, druga zaś nieochrzczona.\*

\* Benedictus PP. XVI, Litterae apostolicae motu proprio datae. Quaedam in Codice Iuris Canonici immutantur Omnium in mentem.

Poprzednie brzmienie:

§ 1. Nieważne jest małżeństwo między dwiema osobami, z których jedna została ochrzczona w Kościele katolickim lub była do niego przyjęta ~~i nie odłączyła się od niego formalnym aktem~~, a druga jest nieochrzczona. (...)

\*\*\*

Kan. 1108 – § 1. Tylko te małżeństwa są ważne, które zostają zawarte wobec asystującego miejscowego ordynariusza albo proboszcza, albo wobec kapłana lub diakona delegowanego przez jednego z nich; a także wobec dwóch świadków, według zasad wyrażonych w następujących kanonach i z uwzględnieniem wyjątków, o których w kan. 144, 1112, § 1, 1116 i 1127, § § 2–3.

§ 2. Za asystującego przy zawieraniu małżeństwa uważa się tylko tego, kto jest obecny i pyta nowożeńców, czy wyrażają zgodę i przyjmuje ją w imieniu Kościoła.

§ 3. Tylko kapłan ważnie asystuje przy zawieraniu małżeństwa między dwiema stronami wschodnimi lub między stroną łacińską i stroną wschodnią czy to katolicką, czy to niekatolicką\*.

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur De concordia inter Codices.

\*\*\*

Kan. 1109 – Ordynariusz miejsca i proboszcz miejsca, o ile wyrokiem lub dekretem nie zostali ekskomunikowani, ukarani interdyktem lub suspendowani od urzędu albo takimi deklarowani, na mocy swego urzędu, w granicach własnego terytorium ważnie asystują przy małżeństwach nie tylko swoich podwładnych, lecz także niebędących podwładnymi, o ile przynajmniej jedna strona należy do Kościoła łacińskiego\*.

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur De concordia inter Codices.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1109 – Ordynariusz miejsca i proboszcz na mocy swego urzędu, w granicach własnego terytorium ważnie asystują przy małżeństwach nie tylko swoich podwładnych, lecz także obcych, jeśli jedno z nich należy do obrządku łacińskiego; chyba że wyrokiem lub dekretem zostali ekskomunikowani, ukarani interdyktem lub suspendowani od urzędu, albo takimi deklarowani.~~

\*\*\*

Kan. 1111 – § 1. Ordynariusz i proboszcz **miejsca**, dopóki ważnie sprawują swój urząd, mogą delegować kapłanom i diakonom również ogólne upoważnienie do asystowania przy zawieraniu małżeństw w granicach swego terytorium, **z zachowaniem przepisu kan. 1108, § 3.**

§ 2. Aby delegacja upoważnienia do asystowania przy małżeństwach była ważna, wymaga się, by została przekazana określonym osobom w sposób

wyraźny. Delegacja specjalna winna być dana do określonego małżeństwa, natomiast delegacja ogólna powinna być udzielona na piśmie.\*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur De concordia inter Codices.

\*\*\*

Kan. 1112 – § 1. Gdzie nie ma kapłanów i diakonów, biskup diecezjalny, uzyskawszy – po wcześniejszej pozytywnej opinii Konferencji Episkopatu – zezwolenie Stolicy Apostolskiej, może delegować świeckich do asystowania przy zawieraniu małżeństw, z zachowaniem przepisu kan. 1108, § 3.

§ 2. Należy wybrać odpowiedniego świeckiego, który potrafi przygotować nupturientów i właściwie odprawić liturgię zawierania małżeństwa.\*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur De concordia inter Codices.

\*\*\*

Kan. 1116 – § 1. Jeśli osoba, zgodnie z przepisem prawa, kompetentna do asystowania jestnieosiągalna lub nie można do niej się udać bez poważnej niedogodności, kto chce zawrzeć prawdziwe małżeństwo, może je ważnie i godziwie zawrzeć wobec samych świadków:

1° w niebezpieczeństwie śmierci;

2° poza niebezpieczeństwem śmierci jedynie wtedy, jeśli roztropnie się przewiduje, że te okoliczności będą trwały przez miesiąc czasu.

§ 2. W obydwu wypadkach, gdyby był osiągalny inny kapłan lub diakon, który mógłby być obecny, powinien być poproszony i razem ze świadkami być przy zawieraniu małżeństwa, z zachowaniem zasady ważności małżeństwa wobec samych świadków.

§ 3. W okolicznościach, o których mowa w § 1 nn. 1 i 2, ordynariusz miejsca może udzielić każdemu kapłanowi katolickiemu uprawnienia do błogosławienia małżeństwa wiernych Kościołów wschodnich, niepozostających w pełnej wspólności z Kościołem katolickim, jeżeli ci dobrowolnie o to proszą i jeżeli nic nie stoi na przeszkodzie ważnemu lub godziwemu zawarciu małżeństwa. Tenże kapłan, zachowując zawsze konieczną roztropność, winien poinformować o tym właściwą władzę zainteresowanego Kościoła niekatolickiego. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur De concordia inter Codices.



\*\*\*

Kan. 1117 - Określona wyżej forma powinna być zachowana, jeśli przynajmniej jedna ze stron zawierających małżeństwo została ochrzczona w Kościele katolickim lub została do niego przyjęta, z zachowaniem przepisów kan. 1127, § 2.\*

\*Benedictus PP. XVI, Litterae apostolicae motu proprio datae. Quaedam in Codice Iuris Canonici immutantur Omnium in mentem.

Poprzednie brzmienie:

Kan. 1117 - Określona wyżej forma powinna być zachowana, jeśli przynajmniej jedna ze stron zawierających małżeństwo została ochrzczona w Kościele katolickim lub została do niego przyjęta ~~i nie odstąpiła od niego formalnym aktem~~, z zachowaniem przepisów kan. 1127, § 2.

\*\*\*

Kan. 1124 - Małżeństwo między dwiema osobami ochrzczonymi, z których jedna została ochrzczona w Kościele katolickim lub po chrzcie została do niego **przyjęta, druga** zaś należy do Kościoła lub wspólnoty kościelnej nie mającej pełnej łączności z Kościołem katolickim, jest zabronione bez wyraźnego zezwolenia kompetentnej władzy.\*

\* Benedictus PP. XVI, Litterae apostolicae motu proprio datae. Quaedam in Codice Iuris Canonici immutantur Omnium in mentem.

Poprzednie brzmienie:

Kan. 1124 - Małżeństwo między dwiema osobami ochrzczonymi, z których jedna została ochrzczona w Kościele katolickim lub po chrzcie została do niego przyjęta ~~i formalnym aktem od niego się nie odłączyła~~, druga zaś należy do Kościoła lub wspólnoty kościelnej nie mającej pełnej łączności z Kościołem katolickim, jest zabronione bez wyraźnego zezwolenia kompetentnej władzy.

\*\*\*

Kan. 1127 - § 1. Co do formy małżeństwa mieszanego należy zachować przepisy kan. 1108. Jeśli jednak małżeństwo zawiera strona katolicka ze stroną niekatolicką obrządku wschodniego, kanoniczna forma zawarcia wymagana jest tylko do godziwości; do ważności zaś konieczny jest udział kapłana, z zachowaniem innych wymogów prawa.

§ 2. Jeśli poważne trudności nie pozwalają zachować formy kanonicznej, ordynariusz miejsca strony katolickiej ma prawo dyspensować od niej w poszczególnych przypadkach, po poradzeniu się jednak ordynariusza miejsca zawarcia małżeństwa, z zachowaniem - i to do ważności - jakiejś publicznej

formy zawarcia. Do Konferencji Episkopatu należy określić normy, według których byłaby udzielana dyspensa w jednolity sposób.

§ 3. Zabrania się, przed lub po kanonicznym zawarciu małżeństwa zgodnie z przepisem § 1, stosować inne religijne zawarcie tegoż małżeństwa w celu wyrażenia lub odnowienia zgody małżeńskiej. Zabroniony jest również taki obrzęd religijny zawarcia małżeństwa, w którym asystujący katolicki i szafarz niekatolicki, stosując równocześnie własny obrzęd, pytają o wyrażenie zgody stron.\*

\*Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur De concordia inter Codices.

Poprzednie brzmienie:

Kan. 1127 - § 1. (...) do ważności zaś konieczny jest udział ~~świętego szafarza~~, z zachowaniem innych wymogów prawa. (...)

\*\*\*

Kan. 1371 - Powinien być sprawiedliwie ukarany:

1° kto poza wypadkiem, o którym w kan. 1364, § 1, głosi naukę potępioną przez Biskupa Rzymskiego lub przez sobór powszechny, bądź z uporem odrzuca naukę, o której w kan. 750, § 2 lub w kan. 752\*, i nie odwołuje tego mimo upomnienia ze strony Stolicy Apostolskiej lub ordynariusza;

2° kto w inny sposób okazuje nieposłuszeństwo Stolicy Apostolskiej, ordynariuszowi lub przełożonemu, którzy zgodnie z prawem coś nakazują lub czegoś zakazują, i po upomnieniu trwa w nieposłuszeństwie. \*

\* Ioannes Paulus PP. II, Litterae apostolicae motu proprio datae Ad tuendam fidem.

\*\*\*

Art. 1. Właściwość sądu i trybunały\*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

\*\*\*

Kan. 1671 - § 1. Sprawy małżeńskie ochrzczonych z prawa własnego należą do sędziego kościelnego.

§ 2. Sprawy dotyczące czysto cywilnych skutków małżeństwa należą do władzy świeckiej, chyba, że prawo partykularne stanowi, że jeżeli sprawy te są traktowane wpadkowo i dodatkowo, mogą być rozpoznawane i rozstrzygane przez sędziego kościelnego. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1671 – Sprawy małżeńskie ochrzczonych, na podstawie prawa własnego, należą do sędziego kościelnego.~~

\*\*\*

Kan. 1672 – W sprawach o nieważność małżeństwa, które nie są zarezerwowane Stolicy Apostolskiej, właściwe są:

1° trybunał miejsca, w którym małżeństwo zostało zawarte;

2° trybunał miejsca, w którym jedna ze stron lub obie strony mają stałe lub tymczasowe zamieszkanie;

3° trybunał miejsca, w którym faktycznie trzeba będzie zebrać większość dowodów.\*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1672 – Sprawy dotyczące czysto-cywilnych skutków małżeństwa należą do władzy świeckiej, chyba że prawo partykularne stanowi, że jeżeli te sprawy są traktowane wpadkowo i dodatkowo, mogą być rozpatrywane i rozstrzygane przez sędziego kościelnego.~~

\*\*\*

Kan. 1673 – § 1. W każdej diecezji sędzią pierwszej instancji w sprawach o nieważność małżeństwa, których prawo wyraźnie nie wyłącza, jest biskup diecezjalny, który może wykonywać władzę sądowniczą osobiście lub przez innych, według przepisów prawa.

§ 2. Biskup ma obowiązek ustanowienia dla swojej diecezji trybunału diecezjalnego dla spraw o nieważność małżeństwa, z zachowaniem uprawnienia tegoż biskupa do przyłączenia się do sąsiedniego trybunału diecezjalnego lub międzydiecezjalnego.

§ 3. Sprawy o nieważność małżeństwa zastrzeżone są dla kolegium składającego się z trzech sędziów. Winien mu przewodniczyć sędzia będący duchownym, pozostałymi sędziami mogą być także świeccy.

§ 4. Jeżeli w diecezji lub w sąsiednim trybunale, wybranym zgodnie z przepisem § 2, nie ma możliwości ustanowienia trybunału kolegiального, biskup moderator winien powierzyć sprawy jednemu sędziemu będącemu duchownym, który tam, gdzie jest to możliwe, winien dobrać sobie dwóch asesorów o sprawdzonym życiu, biegłych w naukach prawnych lub humanistycznych, zatwierdzonych przez biskupa do tego zadania; sędzia jednoosobowy, o ile nie stwierdzono inaczej, posiada kompetencje, jakie przysługują kolegium, przewodniczącemu lub ponensowi.

§ 5. Trybunał drugiej instancji, do ważności, winien być zawsze kolegialny, według przepisu poprzedzającego § 3.

§ 6. Od trybunału pierwszej instancji apeluje się do trybunału metropolitalnego drugiej instancji, z zachowaniem przepisów kan. 1438–1439 oraz 1444. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1673 – W sprawach o nieważność małżeństwa, które nie są zarezerwowane Stolicy Apostolskiej, właściwe są:~~

~~1° trybunał miejsca, w którym małżeństwo zostało zawarte;~~

~~2° trybunał miejsca, w którym strona pozwana ma stałe lub tymczasowe zamieszkanie;~~

~~3° trybunał miejsca, w którym strona powodowa ma stałe zamieszkanie, jeżeli obydwie strony przebywają na terytorium tej samej Konferencji Episkopatu, i wikariusz sądowy stałego zamieszkania strony pozwanej, po jej wysłuchaniu, wyraża na to zgodę;~~

~~4° trybunał miejsca, na którym faktycznie trzeba będzie zbierać większość dowodów, jeżeli wyrazi na to zgodę wikariusz sądowy stałego zamieszkania strony pozwanej, który wcześniej powinien ją zapytać, czy nie zgłasza czegoś, co należałoby wyłączyć.~~

\*\*\*

Kan. 1674 - § 1. Do zaskarżenia małżeństwa są zdolni:

1° małżonkowie;

2° rzecznik sprawiedliwości, kiedy nieważność została już ogłoszona, jeżeli małżeństwo nie może zostać uważnione albo nie jest to wskazane.

§ 2. Małżeństwo, które za życia obojga małżonków nie zostało zaskarżone, po śmierci jednego lub obojga małżonków nie może być zaskarżone, chyba, że

kwestia dotycząca ważności ma charakter przedprocesowy dla rozwiązania innego sporu, bądź na forum kanonicznym, bądź na forum świeckim.

§ 3. Gdyby zaś małżonek zmarł podczas trwania postępowania, należy zachować kan. 1518. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1674 – Do zaskarżenia małżeństwa są zdolni:~~

~~1<sup>o</sup> małżonkowie;~~

~~2<sup>o</sup> rzecznik sprawiedliwości, kiedy nieważność małżeństwa została już ogłoszona, jeżeli małżeństwo nie może być uważnione lub nie jest to pożyteczne.~~

\*\*\*

Kan. 1675 – Sędzia, przed przyjęciem sprawy, winien mieć pewność, że małżeństwo rozpadło się w sposób nieodwracalny, tak iż nie ma możliwości wznowienia wspólnoty życia małżeńskiego. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1675 – § 1. Małżeństwo, które za życia obydwu małżonków nie zostało zaskarżone, po śmierci jednego lub obojga małżonków nie może być zaskarżone, chyba że kwestia dotycząca ważności ma charakter przedprocesowy dla rozwiązania innego sporu, bądź na forum kanonicznym, bądź na forum świeckim.~~

~~§ 2. Jeśli zaś współmałżonek umiera podczas trwania sprawy, należy zachować kan. 1518. Por. Kan. 1676 – Sędzia, zanim przyjmie sprawę i ilekroć dostrzeże nadzieję dobrego wyniku, powinien zastosować środki pastoralne, by małżonkowie, jeżeli to możliwe, zostali doprowadzeni do uważnienia małżeństwa i do wznowienia wspólnego życia małżeńskiego.~~

\*\*\*

Kan. 1676 – § 1. Po otrzymaniu skargi powodowej, wikariusz sądowy, jeżeli uważa, że posiada ona jakieś podstawy, winien ją przyjąć i nakazać dekretem umieszczonym pod tą skargą, aby jej egzemplarz został doręczony obrońcy wężła oraz, jeżeli skarga powodowa nie została podpisana przez obie strony,

także stronie pozwanej, wyznaczając jej termin piętnastu dni na wyrażenie swojego stanowiska odnośnie do żądania.

§ 2. Po upływie wskazanego terminu, i po ponownym wezwaniu drugiej strony do przedstawienia swojego stanowiska, o ile wikariusz sądowy uznał to za właściwe, po wysłuchaniu obrońcy węzła, winien swoim dekretem określić formułę wątpliwości oraz zdecydować, czy sprawa ma być rozpoznawana w procesie zwykłym, czy w procesie skróconym, według kan. 1683-1687. Dekret ten winien być natychmiast notyfikowany stronom oraz obrońcy węzła.

§ 3. Jeżeli sprawa ma być prowadzona w procesie zwykłym, wikariusz sądowy w tym samym dekrete winien ustanowić kolegium sędziowskie lub powołać sędziego jednoosobowego z dwoma asesorami zgodnie z kan. 1673 § 4.

§ 4. Jeżeli natomiast został wdrożony proces skrócony, wikariusz sądowy winien postępować zgodnie z kan. 1685.

§ 5. Formuła wątpliwości winna określić, z jakiego tytułu lub z jakich tytułów zaskarża się ważność małżeństwa. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1676 – Sędzia, zanim przyjmie sprawę i ilekroć dostrzeże nadzieję dobrego wyniku, powinien zastosować środki pastoralne, by małżonkowie, jeżeli to możliwe, zostali doprowadzeni do uważnienia małżeństwa i do wznowienia wspólnego życia małżeńskiego. Por. Kan. 1677 – § 1. Po przyjęciu skargi powodowej, przewodniczący lub ponens winien przystąpić do zawiadomienia o dekrete zawierającym wezwanie, według przepisu kan. 1508.~~

~~§ 2. Po upływie terminu piętnastu dni od zawiadomienia, przewodniczący lub ponens, chyba że któraś ze stron prosi o sesję celem zawiązania sporu, powinien w ciągu dziesięciu dni swoim dekretem z urzędu sformułować wątpliwość lub wątpliwości i zawiadomić o tym strony.~~

~~§ 3. Formuła wątpliwości nie może tylko pytać, czy w danym wypadku stwierdzono nieważność małżeństwa, lecz musi także określić, z jakiego tytułu lub z jakich tytułów zaskarża się ważność małżeństwa.~~

~~§ 4. Po dziesięciu dniach od zawiadomienia o dekrete, jeżeli strony nie mają żadnych zastrzeżeń, przewodniczący lub ponens nowym dekretem zarządza instrukcję sprawy.~~

\*\*\*

Kan. 1677 - § 1. Obrońca węzła, obrońcy stron, a także rzecznik sprawiedliwości, jeżeli występuje w procesie, mają prawo:

1° być obecni podczas przesłuchania stron, świadków i biegłych, z zachowaniem przepisu kan. 1559;

2° przejrzeć akta sądowe, nawet gdyby nie były jeszcze ogłoszone, i zapoznać się z dokumentami przedłożonymi przez strony.

§ 2. Strony nie mogą być obecne podczas przesłuchania, o którym mowa w § 1 n. 1. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1677 – § 1. Po przyjęciu skargi powodowej, przewodniczący lub ponens winien przystąpić do zawiadomienia o dekrecie zawierającym wezwanie, według przepisu kan. 1508.~~

~~§ 2. Po upływie terminu piętnastu dni od zawiadomienia, przewodniczący lub ponens, chyba że któraś ze stron prosi o sesję celem zawiązania sporu, powinien w ciągu dziesięciu dni swoim dekretem z urzędu sformułować wątpliwość lub wątpliwości i zawiadomić o tym strony.~~

~~§ 3. Formuła wątpliwości nie może tylko pytać, czy w danym wypadku stwierdzono nieważność małżeństwa, lecz musi także określić, z jakiego tytułu lub z jakich tytułów zaskarża się ważność małżeństwa.~~

~~§ 4. Po dziesięciu dniach od zawiadomienia o dekrecie, jeżeli strony nie mają żadnych zastrzeżeń, przewodniczący lub ponens nowym dekretem zarządza instrukcję sprawy. Por. Kan. 1678 – § 1. Obróńca węzła, obrońcy stron, a także rzecznik sprawiedliwości, jeżeli występuje w procesie, mają prawo:~~

~~1° być obecni podczas przesłuchania stron, świadków i biegłych, z zachowaniem przepisu kan. 1559;~~

~~2° przejrzeć akta sądowe, chociażby jeszcze nie były ogłoszone, i zapoznać się z dowodami przedłożonymi przez strony.~~

~~§ 2. Strony nie mogą być obecne podczas przesłuchania, o którym w § 1, n. 1.~~

\*\*\*

Kan. 1678 – § 1. W sprawach o nieważność małżeństwa przyznanie się sądowe oraz oświadczenia stron, poparte ewentualnymi zeznaniami świadków potwierdzającymi ich wiarygodność, mogą mieć pełną wartość dowodową, którą winien ocenić sędzia, po dokładnym rozważeniu wszystkich wskazówek i poszlak, chyba że pojawiają się inne elementy, które je obalają.

§ 2. W powyższych sprawach, zeznanie tylko jednego świadka może mieć pełną wartość dowodową, jeżeli składa je świadek kwalifikowany, który zeznaje o sprawach dokonanych w związku z pełnieniem urzędu albo sugerują to okoliczności dotyczące rzeczy lub osób.

§ 3. W sprawach dotyczących impotencji lub braku zgody spowodowanej chorobą umysłową lub anomalią natury psychicznej sędzia winien skorzystać z pomocy jednego lub kilku biegłych, chyba że z okoliczności wyraźnie wynika, że jest to bezużyteczne; w pozostałych sprawach należy zachować przepis kan. 1574.

§ 4. Ilekroć podczas instrukcji sprawy wyłoni się bardzo prawdopodobna wątpliwość, że małżeństwo nie zostało dopełnione, trybunał może, po wysłuchaniu stron, zawiesić sprawę o nieważność, uzupełnić instrukcję do dyspensy *super rato*, a następnie przesłać akta do Stolicy Apostolskiej wraz z prośbą o dyspensę od jednego lub obydwójga małżonków wraz z wotum trybunału i biskupa. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Art. 4. Dowody Kan. 1678 – § 1. obrońca węzła, obrońcy stron, a także rzecznik sprawiedliwości, jeżeli występuje w procesie, mają prawo:~~

~~1° być obecni podczas przesłuchania stron, świadków i biegłych, z zachowaniem przepisu kan. 1559;~~

~~2° przejrzeć akta sądowe, chociażby jeszcze nie były ogłoszone, i zapoznać się z dowodami przedłożonymi przez strony.~~

~~§ 2. Strony nie mogą być obecne podczas przesłuchania, o którym w § 1, n. 1. Por. Kan. 1679 – Jeśli nie ma skądinąd pełnych dowodów, sędzia, dla oceny zeznań stron według przepisu kan. 1536, powinien się posłużyć, jeżeli to możliwe, świadkami co do prawdomówności samych stron, oprócz innych poszlak i wskazówek. Por. także Kan. 1680 – W sprawach dotyczących impotencji lub braku zgody spowodowanej chorobą umysłową, sędzia powinien skorzystać z pomocy jednego lub kilku biegłych, chyba że z okoliczności wyraźnie wynika, że jest to bezużyteczne; w pozostałych sprawach należy zachować przepis kan. 1574. Por. także Kan. 1681 – Ilekroć podczas instrukcji sprawy wyłoni się bardzo prawdopodobna wątpliwość, dotycząca niedopełnienia małżeństwa, trybunał może, zawieszając za zgodą stron sprawę nieważności, uzupełnić instrukcję do dyspensy *super rato*, a następnie przesłać akta do Stolicy Apostolskiej, wraz z prośbą o dyspensę od jednego lub obydwu małżonków i z wnioskiem trybunału oraz biskupa.~~

\*\*\*

Art. 4. Wyrok, środki jego zaskarżenia oraz wykonanie \*



\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

\*\*\*

Kan. 1679 – Wyrok stwierdzający po raz pierwszy nieważność małżeństwa, po upływie terminów ustalonych w kan. 1630–1633, staje się wykonalny. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1679 – Jeśli nie ma skądinąd pełnych dowodów, sędzia, dla oceny zeznań stron według przepisu kan. 1536, powinien się posłużyć, jeżeli to możliwe, świadkami co do prawdomówności samych stron, oprócz innych poszlak i wskazówek.~~

\*\*\*

Kan. 1680 – § 1. Stronie, która uważa się za pokrzywdzoną, jak również rzecznikowi sprawiedliwości oraz obrońcy węzła przysługuje prawo wniesienia skargi o nieważność wyroku lub apelacji od tego wyroku zgodnie z kan. 1619–1640.

§ 2. Po upływie ustalonych przez prawo terminów na wniesienie apelacji i jej poparcie, oraz po otrzymaniu przez trybunał wyższej instancji akt sądowych, należy ustanowić kolegium sędziowskie, wyznaczyć obrońcę węzła, a strony winny zostać wezwane do przedłożenia uwag w określonym terminie; po upływie tego terminu, jeżeli w sposób oczywisty wynika, że apelacja ma na celu jedynie działanie na zwłokę, trybunał kolegiálny winien potwierdzić swoim dekretem wyrok poprzedniej instancji.

§ 3. Jeżeli apelacja została przyjęta, należy postępować odpowiednio jak w pierwszej instancji.

§ 4. Jeżeli na stopniu apelacyjnym zgłoszony został nowy tytuł nieważności małżeństwa, trybunał może go dopuścić i rozstrzygnąć tak jak w pierwszej instancji. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1680 — W sprawach dotyczących impotencji lub braku zgody spowodowanej chorobą umysłową, sędzia powinien skorzystać z pomocy jednego lub kilku biegłych, chyba że z okoliczności wyraźnie wynika, że jest to bezużyteczne; w pozostałych sprawach należy zachować przepis kan. 1574. Por. Kan. 1687 — § 2. Nienaruszone pozostaje prawo do apelacji strony, która czuje się pokrzywdzona.~~

\*\*\*

Kan. 1681 - Jeżeli został wydany wyrok podlegający wykonaniu, można zwrócić się w każdym czasie do trybunału trzeciego stopnia w celu nowego wniesienia sprawy według kan. 1644, przedstawiając nowe i poważne dowody lub argumenty w terminie zawitym trzydziestu dni od wniesienia zaskarżenia. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1681 — Ileżkolwiek podczas instrukcji sprawy wyłoni się bardzo prawdopodobna wątpliwość, dotycząca niedopełnienia małżeństwa, trybunał może, zawieszając za zgodą stron sprawę nieważności, uzupełnić instrukcję do dyspensy *super rato*, a następnie przesłać akta do Stolicy Apostolskiej, wraz z prośbą o dyspensę od jednego lub obydwu małżonków i z wnioskiem trybunału oraz biskupa.~~

\*\*\*

Kan. 1682 - § 1. Po tym jak wyrok, stwierdzający nieważność małżeństwa, stał się wykonalny, strony, których małżeństwo zostało uznane za nieważne, mogą zawrzeć nowe małżeństwo, chyba że zostało to zabronione zakazem dołączonym do samego wyroku lub postanowieniem ordynariusza miejsca. § 2. Natychmiast, gdy wyrok stał się wykonalny, wikariusz sądowy winien notyfikować go ordynariuszowi miejsca, w którym małżeństwo zostało zawarte. On zaś ma się zatroszczyć, by w księgach małżeństw i ochrzczonych jak najszybciej dokonano adnotacji o orzeczonej nieważności małżeństwa oraz ustanowionych ewentualnie zakazach. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1682—§ 1. Wyrok orzekający za pierwszym razem nieważność małżeństwa, wraz z apelacjami, jeśli takie są, i pozostałymi aktami sądowymi, należy przesłać z urzędu do trybunału apelacyjnego, w ciągu dwudziestu dni od ogłoszenia wyroku.~~

~~§ 2. Jeżeli wyrok za nieważnością małżeństwa został wydany na pierwszym stopniu sądu, trybunał apelacyjny, po zapoznaniu się z uwagami obrońcy węgła i, jeżeli takie są, także stron, swoim dekretem albo bez zwłoki potwierdza, albo dopuszcza sprawę do zwyczajnego rozpatrzenia na nowym stopniu. Por. także Kan. 1685—Zaraz gdy wyrok stał się wykonalny, wikariusz sądowy winien zawiadomić o nim ordynariusza miejsca, w którym małżeństwo zostało zawarte. On zaś ma się zatroszczyć, by w księgach małżeństw i ochrzczonych jak najszybciej dokonano adnotacji o orzeczonej nieważności małżeństwa i o ustalonych ewentualnie zakazach.~~

\*\*\*

#### Art. 5. Proces małżeński skrócony przed biskupem\*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

\*\*\*

Kan. 1683 - Jedynie do biskupa diecezjalnego należy orzekanie w sprawach o nieważność małżeństwa w procesie skróconym, ilekroć:

1° żądanie zostało zgłoszone przez obydwój małżonków lub przez jednego z nich za zgodą drugiego;

2° przytaczane są okoliczności dotyczące faktów lub osób, poparte zeznaniami lub dokumentami, które nie wymagają przeprowadzenia dokładniejszego badania albo dochodzenia oraz w sposób oczywisty wskazują na nieważność.\*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1683—Jeżeli na stopniu apelacyjnym zgłoszono nowy tytuł nieważności małżeństwa, trybunał może go dopuścić i rozstrzygnąć jako pierwsza instancja.~~

\*\*\*

Kan. 1684 - Skarga powodowa, która rozpoczyna proces skrócony, oprócz tego, co jest wymienione w kan. 1504 winna:

- 1° przedstawić krótko, całościowo i jasno fakty, na których opiera się żądanie;
- 2° wskazać dowody, które mogłyby być natychmiast zebrane przez sędziego,
- 3° zawierać w załączeniu dokumenty, na których opiera się żądanie. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1684 – § 1. Po tym, gdy wyrok stwierdzający za pierwszym razem nieważność małżeństwa zostanie potwierdzony w trybunale apelacyjnym czy to dekretem, czy drugim wyrokiem, ci, których małżeństwo zostało orzeczone za nieważne, mogą zawrzeć nowe małżeństwo zaraz, gdy dekret lub drugi wyrok zostanie im podany do wiadomości, chyba że zostało to zabronione zakazem zamieszczonym w wyroku lub dekreście albo przez ordynariusza miejsca.~~  
~~§ 2. Przepisy kan. 1644 należy zachować również, jeżeli wyrok, który orzekł nieważność małżeństwa, został potwierdzony nie drugim wyrokiem, lecz dekretem.~~

\*\*\*

Kan. 1685 – Wikariusz sądowy w tym samym dekreście, w którym określa formułę wątpliwości, po powołaniu instruktora i asesora wzywa wszystkich, którzy powinni wziąć udział, na posiedzenie, które winno odbyć się w ciągu trzydziestu dni, zgodnie z kan. 1686. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1685 – Zaraz gdy wyrok stał się wykonalny, wikariusz sądowy winien zawiadomić o nim ordynariusza miejsca, w którym małżeństwo zostało zawarte. On zaś ma się zatroszczyć, by w księgach małżeństw i ochrzczonych jak najszybciej dokonano adnotacji o orzeczonej nieważności małżeństwa i o ustalonych ewentualnie zakazach.~~

\*\*\*

Kan. 1686 – Instruktor, o ile to możliwe, winien zebrać dowody podczas jednego posiedzenia i wyznaczyć termin piętnastu dni na przedstawienie uwag na korzyść węzła oraz wniosków obrończych stron, jeżeli takie zgłaszają. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Art. 6. Proces oparty na dokumentach. Kan. 1686 – Po przyjęciu skargi przedstawionej zgodnie z przepisem kan. 1677, wikariusz sądowy lub sędzia przez niego wyznaczony, pomijając formalności zwyczajnego procesu, ale wzywając strony z udziałem obrońcy węgła, może orzec nieważność małżeństwa, jeśli z dokumentu, który nie podlega żadnemu sprzeciwowi lub zarzutowi, wynika w sposób pewny istnienie przeszkody zrywającej lub brak formy prawnej, jeżeli z taką samą pewnością wiadomo, że dyspensa nie została udzielona albo że pełnomocnik nie posiadał ważnego zlecenia.~~

\*\*\*

Kan. 1687 – § 1. Po otrzymaniu akt, biskup diecezjalny, po konsultacji z instruktorem oraz asesorem, rozważywszy uwagi obrońcy węgła i wnioski obrończe stron, gdy takie zgłoszono, jeżeli osiągnął moralną pewność co do nieważności małżeństwa, winien wydać wyrok. W przeciwnym razie przekazuje sprawę do procesu zwykłego.

§ 2. Pełny tekst wyroku wraz z uzasadnieniem winien zostać jak najszybciej notyfikowany stronom.

§ 3. Od wyroku biskupa przysługuje apelacja do metropolity lub do Roty Rzymskiej; jeżeli wyrok został wydany przez metropolitę przysługuje apelacja do najstarszego sufragana; od wyroku innego biskupa, który nie ma zwierzchnika niższego niż Biskup Rzymski, przysługuje apelacja do biskupa wybranego na stałe przez siebie.

§ 4. Jeżeli w sposób oczywisty wynika, że apelacja ma na celu jedynie działanie na zwłokę, metropolita lub biskup, o którym w § 3, lub dziekan Roty Rzymskiej winni ją od razu odrzucić swoim dekretem; jeżeli natomiast apelacja zostanie przyjęta, sprawę należy przekazać do procesu zwykłego na drugim stopniu. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1687 – § 1. Przeciwno takiemu orzeczeniu obrońca węgła, jeżeli roztropnie uważa, że albo wadliwości, o których w kan. 1686, albo brak dyspensy nie są pewne, musi apelować do sędziego drugiej instancji, do którego należy przesłać akta i zaznaczyć na piśmie, że chodzi o proces oparty na dokumentach.~~

§ 2. Nienaruszone pozostaje prawo do apelacji strony, która czuje się pokrzywdzona.

\*\*\*

Kan. 1688 – Po przyjęciu skargi przedstawionej zgodnie z przepisem kan. 1676, biskup diecezjalny lub wikariusz sądowy, lub wyznaczony sędzia, pomijając formalności procesu zwykłego, ale po wezwaniu stron i z udziałem obrońcy węzła, może orzec wyrokiem nieważność małżeństwa, jeżeli z dokumentu, który nie podlega żadnemu sprzeciwowi lub zarzutowi, wynika w sposób pewny istnienie przeszkody zrywającej lub brak przepisanej prawem formy, jeżeli z taką samą pewnością wiadomo, że dyspensa nie została udzielona, albo, że pełnomocnik nie posiadał ważnego zlecenia. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1688 – Sędzia drugiej instancji, z udziałem obrońcy węzła i po wysłuchaniu stron, winien rozstrzygnąć tym samym sposobem, o którym w kan. 1686, czy należy zatwierdzić wyrok, czy raczej załatwić sprawę według zwykłych przepisów prawa; w którym to wypadku odsyła ją do trybunału pierwszej instancji. Por. Kan. 1686 – Po przyjęciu skargi przedstawionej zgodnie z przepisem kan. 1677, wikariusz sądowy lub sędzia przez niego wyznaczony, pomijając formalności zwyczajnego procesu, ale wzywając strony z udziałem obrońcy węzła, może orzec nieważność małżeństwa, jeśli z dokumentu, który nie podlega żadnemu sprzeciwowi lub zarzutowi, wynika w sposób pewny istnienie przeszkody zrywającej lub brak formy prawnej, jeżeli z taką samą pewnością wiadomo, że dyspensa nie została udzielona albo że pełnomocnik nie posiadał ważnego zlecenia.~~

\*\*\*

Kan. 1689 – § 1. Przeciwno takiemu orzeczeniu obrońca węzła, jeżeli roztropnie uważa, że czy to wady, o których w kan. 1688, czy to brak dyspensy nie są pewne, winien apelować do sędziego drugiej instancji, do którego należy przesłać akta, zaznaczając na piśmie, że chodzi o proces oparty na dokumentach.

§ 2. Nienaruszone pozostaje prawo do apelacji strony, która czuje się pokrzywdzona. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Art. 7. Normy ogólne. Kan. 1689 – W wyroku należy upomnieć strony o zobowiązaniach moralnych lub także cywilnych, którymi ewentualnie będą związane jedna strona względem drugiej i wobec dzieci, co do zapewnienia utrzymania i wychowania. Por. Kan. 1687 – § 1. Przeciwno takiemu orzeczeniu obrońca węzła, jeżeli roztropnie uważa, że albo wadliwości, o których w kan. 1686, albo brak dyspensy nie są pewne, musi apelować do sędziego drugiej instancji, do którego należy przesłać akta i zaznaczyć na piśmie, że chodzi o proces oparty na dokumentach.  
§ 2. Nienaruszone pozostaje prawo do apelacji strony, która czuje się pokrzywdzona.~~

\*\*\*

Kan. 1690 – Sędzia drugiej instancji, z udziałem obrońcy węzła i po wysłuchaniu stron, winien rozstrzygnąć w ten sam sposób, o którym w kan. 1688, czyli orzec, czy należy zatwierdzić wyrok, czy raczej postępować w sprawie zgodnie z procesem zwykłym; w tym ostatnim wypadku odsyła ją do trybunału pierwszej instancji. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1690 – Ustnym procesem spornym nie mogą być rozpatrywane sprawy dotyczące orzeczenia nieważności małżeństwa. Por. Kan. 1688 – Sędzia drugiej instancji, z udziałem obrońcy węzła i po wysłuchaniu stron, winien rozstrzygnąć tym samym sposobem, o którym w kan. 1686, czy należy zatwierdzić wyrok, czy raczej załatwić sprawę według zwykłych przepisów prawa; w którym to wypadku odsyła ją do trybunału pierwszej instancji.~~

\*\*\*

Kan. 1691 – § 1. W wyroku należy przypomnieć stronom o zobowiązaniach moralnych lub także cywilnych, którymi ewentualnie są związane strony wzajemnie względem siebie i wobec potomstwa, odnośnie do zapewnienia utrzymania i wychowania.

§ 2. Sprawy dotyczące orzeczenia nieważności małżeństwa nie mogą być rozpoznawane w drodze ustnego procesu spornego, o którym w kan. 1656–1670.

§ 3. W pozostałych kwestiach dotyczących sposobu postępowania, należy stosować, jeżeli nie sprzeciwia się temu natura rzeczy, kanony o postępowaniu sądowym w ogólności i o zwykłym procesie spornym, z zachowaniem przepisów specjalnych co do spraw o stanie osób i spraw odnoszących się do dobra publicznego. \*

\* Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae. Quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformantur *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Poprzednie brzmienie:

~~Kan. 1691 – W pozostałych kwestiach dotyczących sposobu postępowania, należy stosować, jeśli nie sprzeciwia się temu natura rzeczy, kanony o procesie w ogólności i o zwyczajnym procesie spornym, z zachowaniem norm specjalnych co do spraw o stanie osób i spraw odnoszących się do dobra publicznego. Por. Kan. 1689 – W wyroku należy upomnieć strony o zobowiązaniach moralnych lub także cywilnych, którymi ewentualnie będą związane jedna strona względem drugiej i wobec dzieci, co do zapewnienia utrzymania i wychowania. Por. także Kan. 1690 – Ustnym procesem spornym nie mogą być rozpatrywane sprawy dotyczące orzeczenia nieważności małżeństwa. Por. także Kan. 1691 – W pozostałych kwestiach dotyczących sposobu postępowania, należy stosować, jeśli nie sprzeciwia się temu natura rzeczy, kanony o procesie w ogólności i o zwyczajnym procesie spornym, z zachowaniem norm specjalnych co do spraw o stanie osób i spraw odnoszących się do dobra publicznego.~~